

Børn og deres familier i de seneste 20 år

Af: Anne Nærvig Petersen og Malene Skov Jensen

Nyt perspektiv på børns levevilkår

Børnefamiliernes levevilkår er et emne, der jævnligt dukker op i samfundsdebatten. Men hvordan er forholdene set fra børnehøjde? Hvordan er deres opvækst, og hvilke erfaringer får de med i bagagen? Danmarks Statistik har en database, der sætter børnene i centrum.

Børnene er tælleenhed

Det er børnene, der er fremtidens voksne, og derfor er det interessant at bruge dem som tælleenhed. Det giver et nyt og andet perspektiv på børns levevilkår, der i vidt omfang er betinget af de voksne forsørgeres forhold - fx deres indkomst- og beskæftigelsesforhold. Men i traditionelle statistikker ser man ofte kun på, hvor mange økonomisk dårligt stillede familier eller skilsmisefamilier, der er i Danmark - oplysningerne bliver ikke relateret til børnene. I Børnedatabasen er børnene derimod tælleenhed, og det betyder, at man ser på, hvor mange børn der er ramt af en skilsmisse eller er dårligt stillede økonomisk. Og det giver et andet billede, fordi alle børn i en familie tages med som enhed - det vil sige, at oplysningerne vedrørende en familie tælles tre gange, hvis der er tre børn i familien.

Definition

Børn

Børn er i denne temaartikel alle i befolkningen under 18 år.

Forløb for en hel generation

Børnedatabasen gør det også muligt at følge levevilkårene for en hel generation. Man kan fx gå ind og se, hvor mange forskellige voksne en 17-årig har boet med gennem sit liv, hvor mange forskellige typer af søskende de har haft, eller hvor lange perioder de har oplevet, at deres familie har været ramt af arbejdsløshed.

Oplysninger for de sidste 20 år

Der er oplysninger i Børnedatabasen helt tilbage til 1980, derfor fokuserer dette tema på udviklingen i børns levevilkår de sidste 20 år. Oplysningerne om børnenes familiers struktur er alle statusoplysninger pr. 1. januar 1981 og 2000. Oplysningerne om børnenes familiers indkomst- og beskæftigelsesforhold er for hele året 1980 og 1998.

Færre børn i Danmark

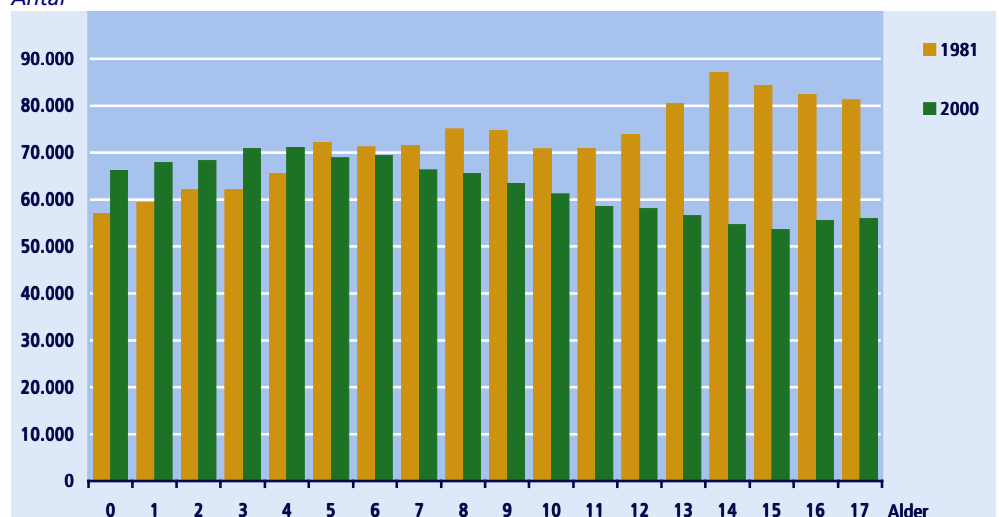
Antallet af børn faldt med 12 pct.

Antallet af børn i Danmark faldt med knap 156.000 eller 12 pct. fra 1981 til 2000. Pr. 1. januar 1981 var der 1.301.617 børn, og antallet var nede på 1.145.912 i 2000. Det er ikke kun antallet af børn, men også andelen af børn i befolkningen der er faldet fra 25 pct. i 1981 til 21 pct. i 2000.

Figur 1.

Børn fordelt på alder. 1981 og 2000

Antal

*Flere småbørn
i 2000*

I 2000 er der flere småbørn end i 1981. Det stigende antal småbørn skyldes, at der i begyndelsen af 1990'erne var flere kvinder i den fødedygtige alder, og at hver kvinde får et stigende antal børn. Samtidig er kvinderne siden 1960'erne blevet ældre, før de får børn, og gennemsnitsalderen for fødende kvinder er steget fra 26,9 til 29,5 fra 1980 til 1997. Antallet af børn bestemmes af antallet af kvinder i den fødedygtige alder, hvilken alder de får børn i, og hvor mange børn de får. (Læs mere om udviklingen i disse tal i afsnittet om befolkning inde i Statistisk Tiårsoversigt.)

Børns familieforhold

For børn er familien det helt centrale i deres opvækst. Børns sociale relationer er ofte et produkt af de familieforhold, som de har haft gennem deres opvækst.

Tallene i Børnedatabasen kan sige noget om, hvor stabile børnenes familieforhold er, og hvordan deres familie ser ud. Tallene viser en udvikling fra kernefamilie til en mere diffus familiestruktur.

*Definition***Familie**

En familie er defineret som én eller to samboende voksne med eller uden hjemmeboende børn under 18 år. I dette tema kan en familie altså bestå af et ægtepar med børn, et samlevende par med fælles børn, et samboende par med børn, der ikke er fælles eller enlige forsørgere med børn. Forældre kan både være biologiske og adoptivforældre.

*Opbrud i
kernefamilien*

Selvom der i Danmark er sket et lille fald i antallet af skilsmisser fra 1981 til 2000, er der flere børn, der oplever brud i kernefamilien. Det skyldes, at en større andel af børnenes forældre ikke er gift, og derfor ikke indgår i skilsmissestatistikken, når de flytter fra hinanden. Andelen af børn, hvis forældre er gift med hinanden, er faldet fra 78 pct. i 1981 til 63 pct. i 2000. I 1981 havde 4 pct. af børnenes forældre, der var samlevende, dvs. ikke gift med hinanden – i 2000 steg tallet til 12 pct. Jf. tabel 1.

Tabel 1.

Børn fordelt efter forældretype og familiens civilstand

	Mor + far	Enlig mor	Mor + partner	Enlig far	Far + partner	Udeboende	I alt
	Procent						
1981	81,8	10,1	3,9	1,4	0,8	2,0	100
2000	75,1	13,8	7,2	1,7	0,9	1,3	100
	Antal						
1981							
I alt	1 065 509	131 599	51 275	17 761	9 961	26 758	1 302 863
Enlig	•	131 599	•	17 761	•	591	149 951
Ægtepar	1 015 336	•	20 919	•	5 540	194	1 041 989
Samlevende	50 173	•	3 725	•	577	154	36 863
Samboende	•	•	26 631	•	3 843	1 475	49 715
Udeboende	•	•	•	•	1	24 344	24 345
2000							
I alt	861 040	157 744	81 973	19 147	9 919	16 089	1 145 912
Enlig	•	157 744	0	19 147	•	272	177 163
Ægtepar	719 697	•	39 846	•	5 495	39	765 077
Registreret partnerskab	•	•	248	•	8	•	256
Samlevende	141 343	•	14 106	•	1 131	66	156 646
Samboende	•	•	27 773	•	3 285	387	31 445
Udeboende	•	•	•	•	•	15 325	15 325

*Kernefamilie stadig
mest almindelig*

Fra 1981 til 2000 er der færre børn, der bor i en kernefamilie med far og mor. I 1981 boede 82 pct. af alle børn hos begge deres forældre, i 2000 er det 75 pct. af børnene, der gør det. Jo ældre børnene er, jo færre bor hos begge forældre. Der er dog stadig over 60 pct. af de 17-årige i 2000, der bor hos begge forældre, jf. figur 2.

Flere børn bor hos enlig mor

For børn, der ikke bor hos begge forældre, er det mest almindeligt, at de bor sammen med deres mor. Andelen af børn, der bor hos en enlig mor eller mor med en partner, der ikke er barnets far, er steget fra 14 pct. i 1981 til 21 pct. i 2000. Der er især sket en stigning i andelen af børn, der bor hos deres mor og hendes partner. Det er stadig ikke særlig udbredt, at børn bor hos deres far, men der har dog været en stigning i andelen af børn, der bor hos en enlig far.

Færre udeboende børn i 2000

Andelen af udeboende børn er meget lav for de mindre børn, men stiger med alderen. I 1981 var der flere udeboende børn, end der var i 2000. Børn og unge mennesker er senere til at flytte hjemmefra, danne par og få børn i 2000, end de var i 1981.

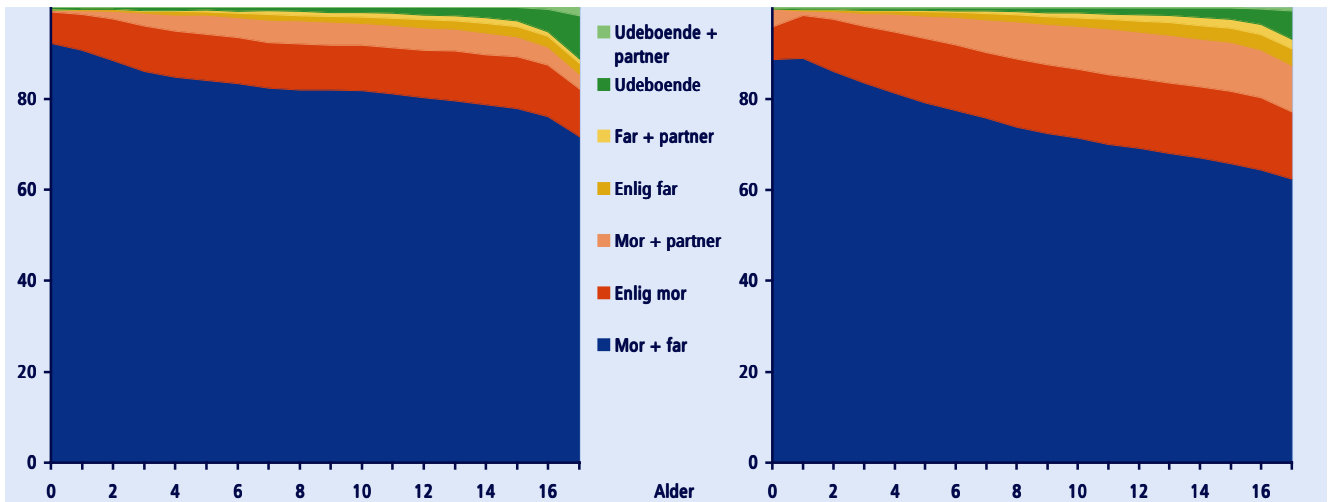
Definition**Udeboende børn**

At et barn er udeboende betyder, at det ikke bor sammen med nogle af sine forældre. Det kan der være mange forskellige årsager til: barnet kan naturligvis være flyttet hjemmefra, eller måske venter barnet på, at en adoption skal gå i orden, barnet kan være anbragt udenfor hjemmet eller forældrene kan være bosiddende i udlandet, mens barnet er på kostskole. Men typisk er børn på efterskole, kostskole el. lign. ikke registreret som udeboende, fordi de beholder deres folkeregisteradresse hos forældrene.

Figur 2.

Børn fordelt på alder og familietype. 1981 og 2000

Procent

Definition**17-årige**

17-årige er alle børn, der den 1. januar 2000 var 17 år, og som har boet her i landet hele deres liv.

Definition**Voksne**

Voksne er børns forældre og de partnere, som forældrene bor sammen med.

Definition**Familieskift**

I Børnedatabasen bliver en familie anset for ændret, når der er sket personskift blandt de voksne i familien. Familieskift bliver opgjort ved at sammenligne de enkelte familiers sammensætning pr. 1. januar fra det ene år til det andet. Det vil sige, at der højst kan registreres ét familieskift pr. år pr. barn - den metode giver dog et fuldt tilstrækkeligt grundlag for statistik og analyser.

Familieskift gennem en 17-års liv

Når man analyserer børns levevilkår, spiller oplysninger om familieskift en central rolle. Selvom barnet lige nu bor sammen med sin mor og far, så kan der være sket eller ske mange ændringer i familiesituationen. I Børnedatabasen kan man fx se, hvor mange familier en fødselsårgang har haft gennem livet, og hvor mange voksne i form af forældre og forældres partnere barnet har haft.

60 pct. af de 17-årige har gennem hele livet boet med de samme to voksne i den samme familie

39 pct. af de 17-årige har oplevet mindst et skift i familien

Mange familieskift er ikke altid ensbetydende med mange skift i de voksne

60 pct. - 30.106 ud af 50.085 - 17-årige har boet i én familie og haft to voksne, viser tabel 2. Tabellen viser de 17-årige fordelt på antal familier og antal forskellige voksne, som børnene i hele perioden har haft. 30.775 af børnene har boet i én og samme kernefamilie, heraf har kun 113 haft en enlig forsørger i hele perioden.

En del af de 17-årige - 39 pct. har oplevet skift i deres familie. Af de 19.310, der har oplevet familieskift, har de 5.627 haft højst to voksne som forældre eller forældres partnere, mens resten 13.683 har haft flere voksne. 25 pct. af de 17-årige har oplevet mindst to skift i familien. 14 pct. har oplevet mindst tre skift i familien, og 8 pct. har oplevet mindst fire skift i familien. Der er 235 17-årige, som har haft mere end ni forskellige familier gennem deres liv.

Skift i familien betyder ikke nødvendigvis, at der bliver mange forskellige voksne i barnets liv. 3.394 af børnene har oplevet mindst et familieskift, men har kun haft de samme to voksne, hvilket kan betyde, at en af forældrene er flyttet ud og ind i familien flere gange, eller at barnet er flyttet frem og tilbage mellem sine enlige forældre. 28 pct. af børnene har haft tre eller flere voksne, 18 pct. har haft fire eller flere voksne, og 3 pct. har haft seks eller flere voksne.

Tabel 2.

De 17-årige fordelt efter hvor mange familier og voksne, de har haft. 2000

Antal voksne, de har boet sammen med	Antal familier, de har haft						I alt
	1	2	3	4	5	6 eller flere	
I alt	30 775	6 604	5 632	2 930	2 006	2 138	50 085
1 voksen	113	0	0	0	0	0	113
2 voksne	30 106	3 394	1 534	370	204	125	35 733
3 voksne	342	2 110	1 509	751	361	249	5 322
4-5 voksne	174	962	2 368	1 560	1 129	1 078	7 271
6 eller flere	40	138	221	249	312	686	1 646

Børns søskende

Flere børn har flere søskende

Selvom der er sket et fald i antallet af børn fra 1981 til 2000, er der flere børn, der har tre, fire, fem eller flere søskende, fordi de har fået flere halv- og papsøskende. Som noget helt nyt tælles alle søskende med i dette tema også dem, man ikke bor sammen med. I 1981 var der 46.515 børn, der havde fire søskende, det tal er i 2000 steget til 52.699 - tilsvarende var der 35.116 børn, der i 1981 havde fem eller flere søskende - i 2000 var det tal oppe på 49.079. Til gengæld er der sket et fald i antallet af enebørn og børn, der kun har en søskende. Men der er stadig flest børn, der har én søskende - 44 pct. af alle børn havde én søskende i 1981 og 42 pct. i 2000. Jf. figur 3

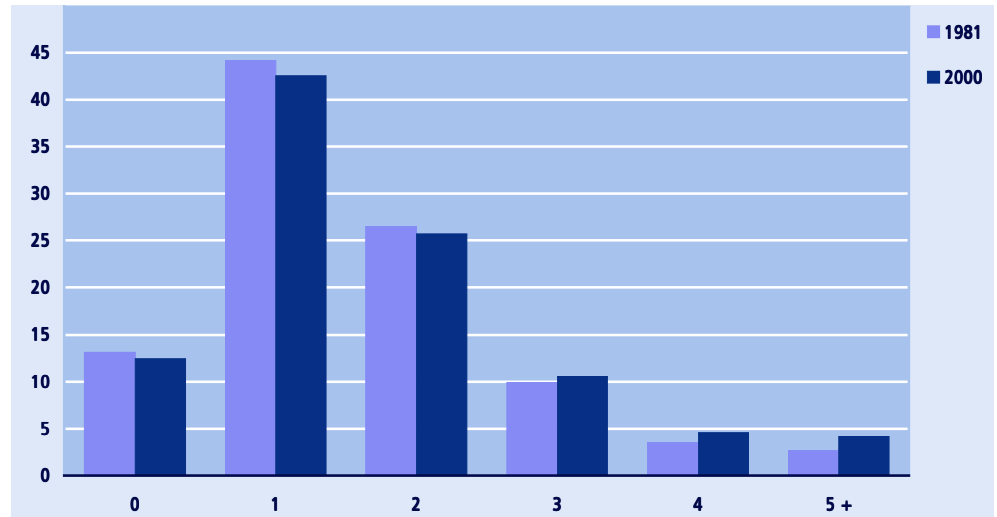
Definition

Søskendetyper

- ◆ Helsøskende er søskende, som har begge forældre fælles.
- ◆ Halvsøskende har kun en fælles forældre.
- ◆ Papsøskende er forældres partners børn.

Figur 3. Børn fordelt efter det antal søskende de har

Procent

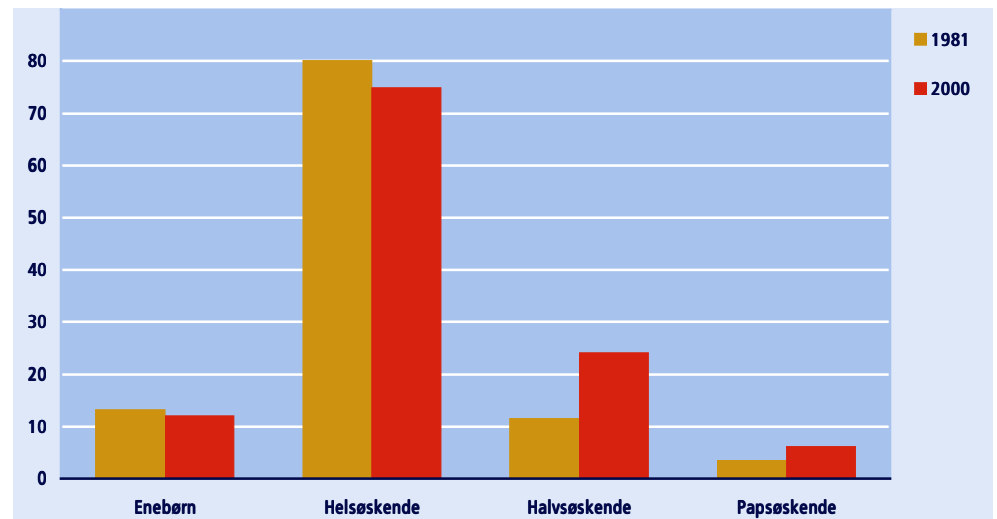

Flere halv- og papsøskende

Opbruddet i kernefamilien bliver bl.a. afspejlet i, at børnene i 2000 har flere forskellige søskendetyper sammenlignet med 1981. Nu er der langt flere, der har halv-søskende eller papsøskende. I 1981 var der 11 pct., der havde halvsøskende - tallet er i 2000 steget til 24 pct. Andelen af børn, der har papsøskende er steget fra 4 til 6 pct. fra 1981 til 2000. Der er lidt færre enebørn i 2000 end i 1981, idet andelen er faldet fra 13 til 12 pct. De fleste børn har helsøskende, selvom andelen er faldet fra 80 pct. til 75 pct. Det mest normale er, at børn kun har helsøskende, selvom andelen er faldet fra 73 pct. til 61 pct. Jf. figur 4.

Figur 4. Børn fordelt på søskendetyper

Procent

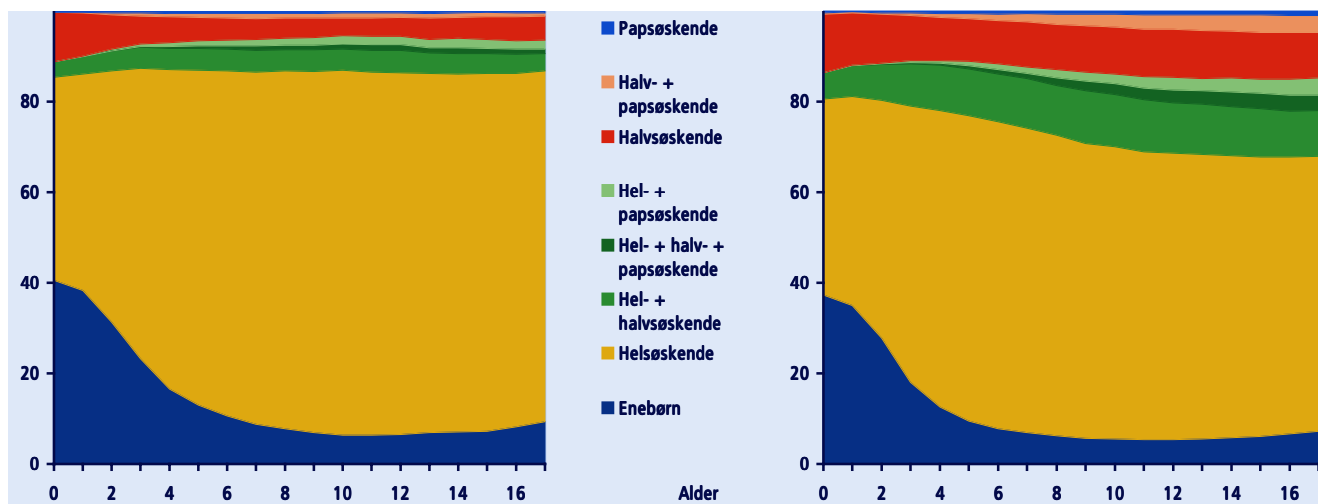
Alderen gør en forskel på, om børn har søskende, og hvilken type af søskende de har. Henholdsvis 41 og 37 pct. af de 0-årige børn er enebørn i 1981 og 2000. Blandt de ældre børn er der flere, der har søskende - både helsøskende, halv- og papsøskende (figur 5a).

Alderen gør også en stor forskel på, om børnene bor sammen med deres søskende. Henholdsvis 12 og 13 pct. af alle børn er enebørn i 1981 og 2000, men i begge år er der 26 pct. af børnene, der ikke aktuelt bor sammen med andre børn. Det er i 7-8-årsalderen, at flest børn bor sammen med en eller flere søskende. Børnene har på det tidspunkt fået søskende, og de ældre søskende er endnu ikke flyttet hjemmefra (figur 5b).

Figur 5a.

Børn fordelt på alder og søskende, de har i alt. 1981 og 2000

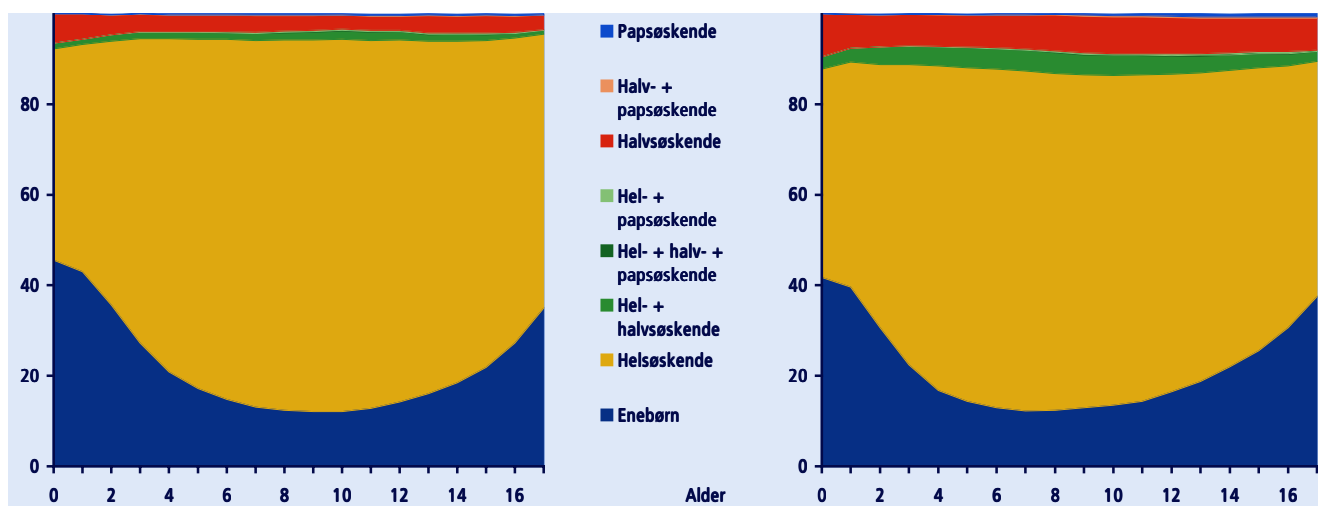
Procent

Figur 5b.

Børn fordelt på alder og søskende, de bor sammen med. 1981 og 2000

Procent

Alderen gør også en stor forskel på, om børnene bor sammen med deres søskende. Henholdsvis 12 og 13 pct. af alle børn er enebørn i 1981 og 2000, men i begge år er der 26 pct. af børnene, der ikke aktuelt bor sammen med andre børn. Det er i 7-8-årsalderen, at flest børn bor sammen med en eller flere søskende. Børnene har på det tidspunkt fået søskende, og de ældre søskende er endnu ikke flyttet hjemmefra.

Børn bor sammen med en større andel af deres helsøskende end af deres halv- og papsøskende. I 1981 og 2000 bor hhv. 87 og 89 pct. af alle børn sammen med mindst en af deres helsøskende. Henholdsvis 43 pct. i 1981 og 44 pct. 2000 bor sammen med mindst en af deres halvsøskende, og hhv. 16 pct. og 11 pct. bor sammen med en eller flere af deres papsøskende.

91 pct. af de 17-årige har boet i familie med et eller flere børn

91 pct. af de 50.085 børn, der i dag er 17 år, har i løbet af barndommen boet i familie med et eller flere børn, viser tabel 3 - 9 pct. eller 4.492 af de 17-årige har altså ikke boet sammen med andre børn, men kun 2.306 eller 5 pct. har slet ikke haft søskende. Flest af de 17-årige har boet sammen med ét andet barn - nemlig 24.226 eller 48 pct. 29 pct. af de 17 årige har boet sammen med to andre børn, mens 10 pct. har boet med tre andre børn.

Tabel 3. 17-årige fordelt efter hvor mange søskende de har haft og hvor mange de har boet sammen med

	Antal søskende i alt:						
	0	1	2	3	4	5 eller flere	I alt
Antal søskende, de har boet sammen med:	Antal 17-årige						
I alt	2 306	18 480	12 490	6 156	3 486	7 167	50 085
0	2 306	497	552	393	246	498	4 492
1	•	17 983	1 930	1 595	980	1 738	24 226
2	•	•	10 008	1 188	1 084	2 134	14 414
3	•	•	•	2 980	452	1 410	4 842
4	•	•	•	•	724	681	1 405
5 eller flere	•	•	•	•	•	706	706

Stor forskel på, hvor mange søskende de har, og hvor mange de har boet med

Tabellen viser desuden, at der er stor forskel på, hvor mange søskende en 17-årig har haft, og hvor mange af dem, de har boet sammen med. 7.167 har fem eller flere søskende, men kun 706 har boet sammen med fem eller flere børn, og 18.480 har en søster eller bror, men 497 af dem har ikke boet sammen med denne.

Børns familiers indkomst- og beskæftigelsesforhold

I det følgende vil vi se på udviklingen i børns familiers indkomst-, beskæftigelse- og uddannelsesforhold fra 1980-1998. Desuden sammenligner vi børnefamilier og familier uden børn - her er det altså familierne, der er tælleenhed - og det er kun familier, hvor kvinden er mellem 25 og 50 år. Samtidig ser vi på, hvad de konkrete forhold betyder i børnehøjde - i kolonnerne børn, hvor alle børn er fordelt efter familiens forhold.

Definition

Indkomstkvarterer

Familierne er blevet sorteret i fjerdedele efter stigende indkomst. Det vil sige, at de familier, der er i 1. kvartil, er dem, der indkomstmæssigt ligger i den laveste fjerdedel af alle familier, og i 4. kvartil ligger dem, der indkomstmæssigt er i den øverste fjerdedel af alle familier.

Tabel 4. Forældrene fordelt efter indkomstkvarterer

	Børn		Børnefamilier		Familier uden børn	
	1980	1998	1980	1998	1980	1998
	Procent					
I alt	100	100	100	100	100	100
1. kvartil	13	7	10	5	11	14
2. kvartil	36	20	33	19	13	21
3. kvartil	34	34	37	35	23	31
4. kvartil	16	40	21	41	53	34

Børns familier er blevet rigere

Der er sket en markant forskydning af børns familiers placering i de enkelte indkomstgrupper, jf. tabel 4. Børns familier er blevet mere velhavende fra 1980 til 1998. Antallet af børn med familier, der indkomstmæssigt ligger i den øverste halvdel er steget fra 50 til næsten 75 pct. fra 1980 til 1998. I 1998 lever 40 pct. af børnene i familier, der tilhører den øverste indkomstgruppe - det er en stigning på to og en halv gang. Samtidig er antallet af børn, hvis familier indkomstmæssigt ligger i den nederste halvdel af befolkningen, halveret og faldet fra 49 til 27 pct.

Børnefamilier er blevet rigere end familier uden børn

Sammenligningen af indkomstforholdene for familier med og uden børn, viser at der er sket store ændringer fra 1980 til 1998. Der er sket en fordobling af andelen af børnefamilier i den øverste indkomstgruppe fra 21 pct. til 41 pct., mens andelen af familier uden børn i denne indkomstgruppe er faldet fra 53 pct. til 34 pct.

12 pct. af de 17-årige har altid været i den laveste indkomstkvartil

Når man ser på de 17-åriges familiers indkomstforhold over alle årene og beregner, hvilken kvartil de som gennemsnit har været i, viser det, at 12 pct. i hele perioden har været i 1. kvartil, dvs. i den indkomstmæssige nederste fjerdedel af befolkningen. 19 pct. har ligget i den øverste fjerdedel. De fleste har været i den store midte med 32 pct. i 2. kvartil og 37 pct. i 3. kvartil.

Børns familier arbejder mere

Markant stigning i heltidsarbejde

Der er sket en væsentlig stigning i antallet af børn, der bor i familier, hvor den eller de voksne har heltidsarbejde. Antallet af børn i familier, hvor forældrene arbejder heltid er steget fra 48 pct. i 1980 til 80 pct. i 1998, jf. tabel 5. Tilsvarende er der sket et fald i antallet af børn, der har forældre, hvor mindst en af dem er på deltid fra 32 pct. i 1980 til 8 pct. i 1998. Antallet af børn i familier uden for arbejdsstyrken er faldet fra 15 til 6 pct.

Børns familier er blevet rigere, fordi de arbejder mere

Når børns familier de sidste 20 år er rykket højere op i indkomstgrupperne, skyldes det i høj grad, at de arbejder mere. Fra 1980 til 1998 er der sket en markant ændring i, hvor meget de voksne arbejder i børnefamilier sammenlignet med familier uden børn. Børnefamilierne har nu en længere arbejdstid end familier uden børn. I 1980 arbejdede 50 pct. af børnefamilierne heltid - i 1998 er der 83 pct., der gør det. For familier uden børn er der kun sket en stigning fra 68 til 75 pct.

Definition

Heltid og deltid

Alle, der er arbejdsløshedsforsikrede op til 30 timer ugentligt, anses for tilknyttet arbejdsmarkedet på deltid, mens de, der er forsikrede over 30 timer, er tilknyttet på heltid. Selvstændige og medhjælpende ægtefæller er talt med under heltid.

Tabel 5.

Forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet på hhv. heltid og deltid

	Børn		Børnefamilier		Familier uden børn	
	1980	1998	1980	1998	1980	1998
	Procent					
I alt	100	100	100	100	100	100
Kun heltid	48	80	50	83	68	75
Heltid og deltid	27	6	28	6	8	4
Heltid og uoplyst	3	0	3	0	1	0
Kun deltid	2	2	2	1	4	7
Deltid og uoplyst	0	0	0	0	0	0
Uden erhverv	15	6	14	5	6	3
Uoplyst	4	6	3	4	12	11

47 pct. af de 17-årige har altid haft heltidsarbejdende forældre

Ser vi på de 17-årige familiers heltids- eller deltids-tilknytning til arbejdsmarkedet over alle årene (tabel 6), viser det, at 47 pct. af de 17-årige har haft familier, der i så godt som hele deres barndom har været fuldtidstilknyttet arbejdsmarkedet. 61 pct. af de 17-åriges familier har haft heltidsarbejde i 13-17 år, og kun 5 pct. har haft familier, der aldrig har arbejdet på heltid. Kun 13 pct. har haft en familie, hvor en eller begge voksne i familien har været tilknyttet arbejdsmarkedet på deltid i 13-17 år, og 35 pct. har aldrig haft en familie med deltids-tilknytning til arbejdsmarkedet.

Tabel 6.

De 17-årige fordelt efter familiens tilknytning til arbejdsmarkedet. 1998

	År med deltid:				Alle
	Ingen	1-6 år	7-12 år	13-17 år	
	Procent				
År med heltid:					
Alle	35	36	16	13	100
Ingen	0	0	0	4	5
1-6 år	0	2	3	9	14
7-12 år	1	7	13	•	20
13-17 år	34	28	•	•	61

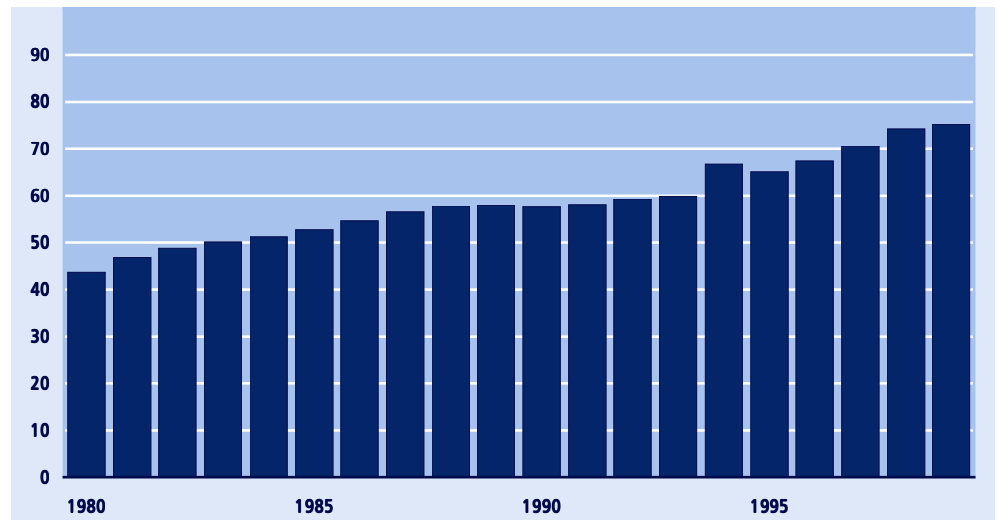

Flere børn passes i institution

Børnenes forældre arbejder mere, og de tjener også forholdsvis mere. Denne udvikling har også betydet, at børnene i stadig højere grad bliver passet i institution. I 1980 blev 44 pct. af alle børn mellem 0 og 6 år passet i institution. I 1999 var andelen steget til 75 pct., jf. figur 6.

Figur 6.

Andel af de 0-6-årige som passes i institution

Færre børn har arbejdsløse forældre

30 pct. er ramt af arbejdsløshed

Antallet af børn, hvis familier har været ramt af arbejdsløshed, er faldet en anelse fra 1980 til 1998, jf. tabel 7. Både i 1980 og 1998 er det lige under 30 pct. af børnene, hvis familier har været ramt af arbejdsløshed. Til gengæld er der sket en ændring i, hvor hårdt familierne er ramt af arbejdsløshed fra 1980 til 1998. I 1980 var 18 pct. af børnene i familier, der var ledige i op til 20 pct. af året, mens denne andel i 1998 er faldet til 12 pct.

Små forskelle på familier med og uden børn

Der er ikke den store forskel på, hvor hårdt familier med og uden børn er ramt af arbejdsløshed. I 1998 er flere børnefamilier dog ramt af arbejdsløshed end familier uden børn. Børnefamilierne har også været arbejdsløse i lidt længere tid i 1998.

Definition

Ledighed

Ledigheden er opgjort som ledighedsprocenter - dvs. hvor lang en periode af året har en person været ledig, når der ses bort fra ferier holdt på arbejdsløshedsdagpenge. Der er beregnet et gennemsnit for familiernes voksne, og derefter er familien placeret på intervaller på 20 pct., efter hvor ledige de har været. 1-20 pct. betyder altså, at familien i gennemsnit har været ledig i højst en femtedel af året, mens 80 til 100 pct. betyder, at familien har været ledig i mere end firefemtedel af året - den har altså været ledig næsten hele året.

Tabel 7.

Andel af året, som forældrene var ledige

	Børn		Børnefamilier		Familier uden børn	
	1980	1998	1980	1998	1980	1998
	Procent					
I alt	100	100	100	100	100	100
Ikke ledig	71	73	72	74	72	78
Under 20 pct.	18	12	17	11	14	9
20 - 40 pct.	6	7	6	7	6	5
40 - 60 pct.	3	4	3	4	4	4
60 - 80 pct.	1	2	1	2	2	2
80 pct. eller mere	1	2	1	2	2	2

78 pct. af de 17-åriges familier har været arbejdsløse

Hvis vi ser på de 17-årige, så har 22 pct. af dem boet i familier, der aldrig har været ramt af arbejdsløshed, og der er kun ganske få, der har boet i familier, der i alle 17 år har været ramt af arbejdsløshed. 53 pct. af de 17-årige har haft familier, der i gennemsnit har været ledige i under 1/5 af året i alle 17 år. 18 pct. har haft familier, der set over alle årene har været ramt af arbejdsløshed i 1/5 til 2/5 af året. 5 pct. har haft familier, der i gennemsnit har været ledige halvdelen af året alle årene.

Sociale ydelser til børns familier

Lidt flere børn i familier, der modtager sociale ydelser

Både i 1980 og 1998 boede over 60 pct. af børnene i familier, der ikke modtog nogen form for overførselsindkomster, jf. tabel 8. Men fra 1980 til 1998 er der dog sket en stigning på 4 pct. i andelen af børn, hvis familier modtager midlertidige sociale ydelser. Den største procentvise stigning - fra 2 til 4 pct. er sket i andelen af børn i familier, hvor mere end trefjerdedele af deres indkomst er midlertidige sociale ydelser.

Definition

Sociale ydelser

Dækker over arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge og kontanthjælp.

Også flere børnefamilier får sociale ydelser

Der er også sket en stigning i antallet af børnefamilier, hvor sociale ydelser er en del af familiens indkomst, mens der for familier uden børn er sket et fald. En lidt større andel af familierne uden børn modtager sociale ydelser, som udgør over 50 pct. af indkomsten.

Tabellen viser, hvor stor en del af familiens samlede årlige bruttoindkomst, der er overførselsindkomster.

Tabel 8.

Andel af bruttoindkomsten, som kom fra sociale ydelser

	Børn		Børnefamilier		Familier uden børn	
	1980	1998	1980	1998	1980	1998
	Procent					
I alt	100	100	100	100	100	100
Ingen	65	61	67	62	67	71
Under 25 pct.	25	26	24	26	19	17
25 – 50 pct.	6	6	5	6	6	5
51 – 75 pct.	2	3	2	2	3	3
75 pct. eller mere	2	4	2	3	5	4

94 pct. af de 17-åriges familier har modtaget sociale ydelser

Beregningen af de midlertidige ydelsers andel af indkomsten for de 17-åriges familier viser, at kun 6 pct. aldrig har modtaget nogle ydelser. 71 pct. har modtaget ydelser, som over alle årene i gennemsnit udgjorde under 25 pct. af familiens indkomst. 17 pct. har modtaget ydelser, som udgjorde 25-50 pct. af familiens indkomst, og 6 pct. af de 17-årige har boet i familier, der gennem hele perioden har modtaget sociale ydelser, som udgjorde over 50 pct. af familiens indkomst.

Hovedindkomsten i børns familier

Flest børn i familier, hvor hovedindkomsten er løn

Næsten alle børn - 80 pct. både i 1980 og 1998 - lever i familier, hvis væsentligste indkomstgrundlag er løn, jf. tabel 9. Der er dog sket en stigning fra 5 til 9 pct. i andelen af børn, der bor i familier, hvis hovedindkomstgrundlag er midlertidige overførselsindkomster. Der er sket et fald i andelen af børn, hvis familier har hovedindkomst fra overskud af virksomhed, dvs. at der er færre børn i familier, hvor selvstændig virksomhed er den vigtigste indkomst kilde.

Fordobling af børnefamilier på overførselsindkomster

Over 80 pct. af børnefamilierne har lønindkomst som den vigtigste indtægtskilde. Andelen af børnefamilier, der lever af overskud af egen virksomhed, er faldet fra 13 til 7 pct., og andelen af børnefamilier, der lever af overførselsindkomster er

fordoblet. Til sammenligning er der flere familier uden børn, der lever af overførselsindkomster, SU og pension.

Tabellen viser den indkomst, der udgør den største andel af familiens samlede indkomst.

Tabel 9. Hvor kom hovedindkomsten fra

	Børn		Børnefamilier		Familier uden børn	
	1980	1998	1980	1998	1980	1998
	Procent					
I alt	100	100	100	100	100	100
Løn	80	81	82	84	77	76
Overskud af egen virksomhed	13	8	13	7	8	5
Overførsel	5	9	4	8	10	10
SU	0	0	0	0	0	2
Pension	1	1	1	1	5	8

Flest af de 17-åriges familier har løn som hovedindkomst

60 pct. af de 17-årige har boet i familier, hvor hovedindkomsten alle årene er kommet fra lønindkomst, mens 3 pct. af de 17-årige har haft familier, der aldrig har haft en løn som hovedindkomstkilde, jf. tabel 10. 3 pct. af de 17-årige har boet i familier, hvor overskud fra virksomhed gennem alle årene har være hovedindkomstkilde.

Der er ingen af de 17-årige, der har boet i familier, som gennem alle årene har haft overførselsindkomster eller SU som hovedindkomst. Der er 68 pct., der aldrig har haft overførselsindkomster som hovedindkomstkilde, mens 20 pct. har haft det i 1 til 4 år, og 12 pct. i 5 til 17 år.

Tabel 10. De 17-årige fordelt efter familiers hovedindkomsttype gennem årene. 1998

	Løn	Overskud af egen virksomhed	Overførselsindkomster og SU	Pension
	procent			
Aldrig	2,9	79,8	68,4	95,6
Under 4 år	5,3	8,2	19,9	2,7
5-10 år	11,0	5,6	8,5	1,2
11-16 år	20,8	3,5	3,0	0,4
Altid	60,0	2,9	0,2	0,1

Børns familier er mere veluddannede

Børns familier mere veluddannede

Børns familier er blevet mere veluddannede. Der er langt flere børn med familier, hvor den højeste uddannelse er videregående. Andelen af børn der bor i familier med en videregående uddannelse er steget fra 21 til 34 pct, jf. tabel 11. Den største gruppe af børnene - 42 pct. i 1998 - bor i familier, hvor den højeste uddannelse er en erhvervsuddannelse. Mange børn bor i familier, hvor familierne kun har en folkeskoleuddannelse, selvom andelen er halveret fra 28 pct. i 1980 til 16 pct. i 1998.

Definition

Højeste uddannelse

Som familiens højeste uddannelse er valgt den uddannelse, som den voksne i familien, der har den længste uddannelse, har. De enkelte uddannelses typer er beskrevet i ordforklaringerne bag i bogen.

Sammenligner man børnefamilier med ikke-børnefamilier viser det, at børnefamilierne både i 1980 og 1998 har en længere uddannelse end ikke børnefamilierne, og at der fra 1980 til 1998 er sket en stigning i uddannelsesniveauet både for børnefamilier og for ikke-børnefamilier

Tabel 11. Familiens højeste uddannelse

	Børn		Børnefamilier		Familier uden børn	
	1980	1998	1980	1998	1980	1998
	Procent					
I alt	100	100	100	100	100	100
Folkeskole	28	16	26	15	32	24
Gymnasium	1	2	1	2	2	6
Erhvervsfaglig	38	42	40	43	29	39
Kort videregående	6	9	7	10	5	7
Mellemlang videregående	10	15	11	15	7	11
Lang videregående	5	10	5	10	4	8
Uoplyst	12	7	10	5	21	5

Familiernes forbrug

I dette afsnit ser vi på børnefamiliernes forbrug og sammenligner det med de familier, der ikke har børn. Vi gør det så sammenligneligt som muligt ved først at se på forbruget i 1981 og 1997 for familier i alderen 25-50 år hhv. med og uden børn. Derefter ser vi på sammensætningen af forbruget for husstande med to voksne, der i alt tjener ca. 500.000 kr., hhv. med og uden børn.

Tabel 12. Forbruget i husstande med hovedperson på 25-50 år. 1981 og 1997

	1981		1997	
	Med børn	Uden børn	Med børn	Uden børn
	Kroner. årets priser			
I alt	151 717	131 829	277 571	227 897
	Procent			
Føde-, drikke- og tobaksvarer	20	20	20	18
Beklædning og fodtøj	6	5	7	6
Bolig og brændsel	37	35	17	18
Boligudstyr og husholdningstjenester	7	6	10	8
Medicin, lægeudgifter mv.	1	1	3	3
Transport og kommunikation	14	15	21	26
Fritidsudstyr og underholdning	8	9	14	11
Andre varer og tjenester	7	9	8	10

I tabel 12 kan vi dels sammenligne forbruget blandt familier med børn og uden børn, hvor kvinden er mellem 25 og 50 år, dels sammenligne 1981 og 1997. Børnefamilierne har generelt et større forbrug, men der er også lidt flere personer i husstandene her. I 1981 var der ikke den store forskel i forbrugssammensætningen mellem familier med og uden børn. Den største post var bolig og brændsel, som udgjorde 37 pct. af børnefamiliernes forbrug og næsten ligeså meget blandt ikke-børnefamilier. Transport og kommunikation udgjorde hhv. 14 og 15 pct., mens fødevarer m.m. udgjorde 20 pct. I 1997 er udgifterne til bolig og brændsel faldet voldsomt til kun 17 pct. af forbruget. Derimod udgør transport og kommunikation nu hhv. 21 pct. og 26 pct., mens fødevarer m.m. er hhv. 20 pct. og 18 pct. I 1997 er der lidt større forskelle end i 1981 mellem børne- og ikke-børnefamilier, dels for transport og kommunikation, dels for fritid og underholdning, hvor børnefamilierne lægger 14 pct. af deres forbrug, mens ikke-børnefamilierne lægger 11 pct.

I tabel 13 ser vi på familier, som tjener mellem 450.000 og 550.000 kr., for at de indtjeningsmæssigt er sammenlignelige. Børnefamilierne sparer mindre op end familierne uden børn. Familierne uden børn har en opsparing, der er mere end tre gange så stor som børnefamiliernes.

Tabel 13. Forbruget blandt husstande med 2 voksne med en samlet indkomst mellem 450.000 og 550.000 kr. 1996-98

	Med børn	Uden børn
	Kroner	
Samlet indkomst i alt	500 943	501 274
Nettoopsparing i alt	11 826	41 165
Forbrug i alt	274 297	243 809
Fødevarer	35 798	25 072
Drikkevarer og tobak	13 567	13 341
Beklædning og fodtøj	18 324	12 266
Boligbenyttelse	42 620	46 482
Brændsel	16 433	13 748
Boligudstyr, husholdningstjenester og lign.	18 659	17 704
Medicin og lægeudgifter	5 481	6 117
Anskaffelse af køretøjer	19 913	25 129
Anden transport og kommunikation	31 768	27 646
Fritidsudstyr, underholdning og rejser	28 949	26 810
Andre varer og tjenester	42 787	29 494
Brød, småkager, kiks o.l.	4 381	2 986
Pastaprodukter	275	165
Svinekød	1 827	1 332
Let-, skummet-, kærnemælk	2 003	871
Æbler	442	298
Kartofler	529	371
Slik, rå marcipan	2 614	1 153
Læskedrikke	2 574	2 321
Cigaretter	3 034	3 444
Beklædningsartikler til børn A2	4 868	491
Fodtøj til mænd	999	1 827
Fodtøj til kvinder	825	1 327
Fodtøj til børn	1 880	30
Husleje	4 555	10 945
Beregnet husleje af helårsbolig mv.	26 086	21 990
Håndværkere til reparation af bolig mv.	1 867	4 251
Flydende brændsel	2 665	1 710
Vinduespudsning mv.	210	655
Tandlæge	1 475	1 687
Bil	18 689	21 941
Motorcykler o.l.	259	2 624
Cykler	965	564
Persontransport med taxa	135	240
Spil, legetøj og hobbyartikler	2 427	1 143
Udstyr til sport, camping og friluftaktiviteter	1 594	58
Planter, blomster, gødning mv.	1 423	2 673
Kæledyr, foder og tilbehør	1 508	1 750
Biografer, teatre, koncerter	339	600
Museer, zoologiske haver o.l.	180	58
Tipning, lotteri, banko, spilleautomater o.l.	1 269	2 210
Bøger	1 005	855
Pakkerejser	2 403	2 490
Udgifter på restauranter mv.	5 301	7 837
Udgifter i kantiner	670	439
Indlogering	1 957	1 334
Daginstitutioner mv.	12 374	1

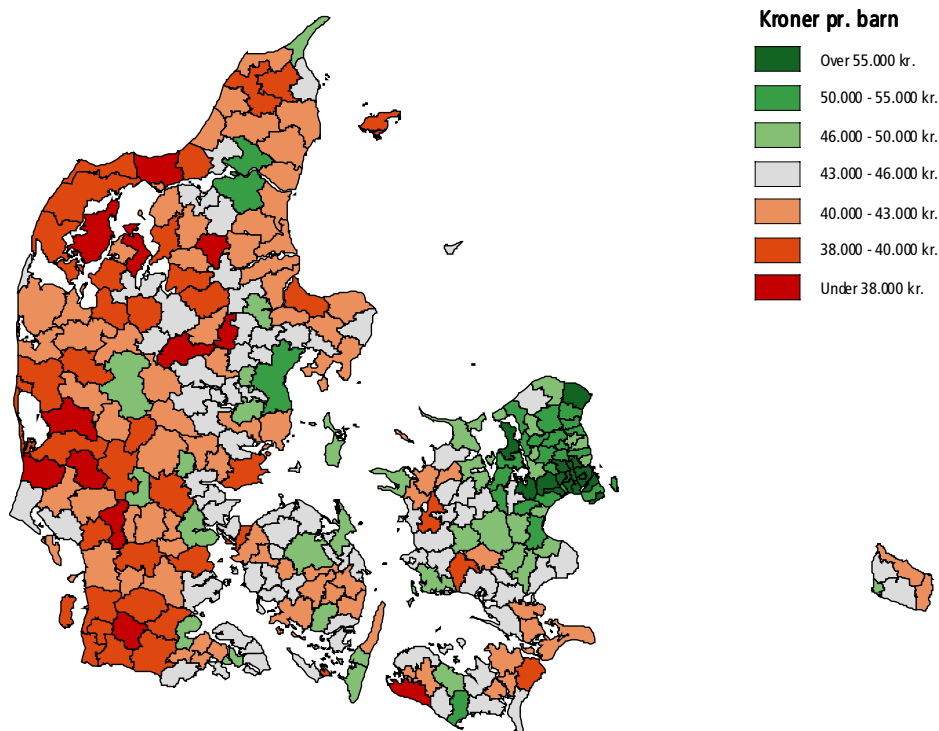
Sammenlignet med familier uden børn bruger børnefamilierne først og fremmest flere penge på fødevarer, mælkeprodukter, slik, spil, legetøj og hobbyartikler samt udstyr til sport, camping og friluftaktiviteter og naturligvis daginstitutioner.

Familier uden børn bruger til gengæld flere penge på husleje, restaurantbesøg, tipping, lotteri, banko og spilleautomater, biografer, teatre, koncerter, vinduespudsning, håndværkere og anskaffelse af køretøjer.

Det offentlige udgifter til børn og unge

Hvor meget bruger det offentlige på børn og unge? Kortet nedenfor viser kommunernes nettodriftsudgifter til børn og unge, dvs. hvor driftsindtægterne (fx brugerbetaling) er trukket fra driftsudgifterne (fx lønninger og varekøb). Lands gennemsnittet var 44.549 kr. pr. barn i 1999. Der er dog store geografiske forskelle i tallene. Der er en klar tendens til, at de jyske kommuner har betydeligt lavere udgifter pr. barn end især kommunerne omkring København. Der kan være mange årsager til disse regionale forskelle, bl.a. hvor højt området prioriteres og hvor mange belastede børn og unge, der er i kommunen.

Figur 7. Kommunernes nettodriftsudgifter til børn og unge. 1999

Sammenfatning

Færre børn i Danmarks Statistik

Antallet af børn i Danmark er faldet med 12 pct. fra 1981 til 2000. Også andelen af børn i befolkningen er faldet fra 25 pct. i 1981 til 21 pct. i 2000. Til gengæld er der flere småbørn i 2000 end i 1981. Det skyldes, at der i 1990'erne var flere kvinder i den fødedygtige alder, og at hver kvinde får et stigende antal børn.

Diffus familiestruktur

Selvom det stadig er mest almindelig for børn at bo i en kernefamilie med mor og far, så er der fra 1981 til 2000 færre børn, der gør det. Tallene viser en udvikling fra kernefamilie til en mere diffus familiestruktur. Der er flere børn, der oplever brud i

kernefamilien. Der er langt flere børn, der bor hos en enlig mor, og der er i sær sket en stigning i andelen af børn, der bor hos deres mor og hendes partner.

- Flere søskendetyper* Opbruddet i kernefamilien bliver også afspejlet i, at børnene i 2000 har langt flere forskellige søskendetyper end i 1981. Nu er der langt flere, der har halvsøskende eller papsøskende.
- Børns familier er blevet rigere* Der er sket en markant forskydning af børns familiers indkomst de sidste 20 år. Børnenes familier er blevet mere velhavende. Antallet af børn med familier, der indkomstmæssigt ligger i den øverste halvdel af befolkningen er steget fra 50 til næsten 75 pct. fra 1980 til 1998. Samtidig er antallet af børn, hvis familier indkomstmæssigt ligger i den nederste halvdel af befolkningen, halveret og faldet fra 49 pct. til 27 pct. Tallene viser desuden, at børnefamilierne nu tjener flere penge end familier uden børn.
- Børns familier arbejder mere* Når børns familier de sidste 20 år er rykket højere op i indkomstgrupperne, skyldes det i høj grad, at de arbejder mere. Der er sket en væsentlig stigning i antallet af børn, der bor i familier, hvor den eller de voksne har heltidsarbejdet. Antallet af børn, hvor forældrene arbejder heltid er steget fra 48 pct. i 1980 til 80 pct. i 1998. Der er også sket en markant ændring i, hvor meget de voksne arbejder i børnefamilier sammenlignet med familier uden børn. Børnefamilierne har nu længere arbejdstid end familier uden børn.
- Flere børn i institution* Udviklingen har betydet, at langt flere børn bliver passet i institution i dag. I 1980 blev 44 pct. af alle børn melle 0 og 6 år passet i institution, i 1999 var andelen steget til 75 pct.
- Børnefamilier har lille opsparing* Sammenlignet med familier uden børn, har børnefamilierne generelt et større forbrug, men der er jo også flere personer i husholdningene. Familier uden børn har en opsparing der er mere end tre gange så stor som børnefamiliernes.
- Jyske kommuner bruger færrest penge på børn* I gennemsnit har de danske kommuner nettoudgifter på 44.549 kr. pr. barn. Der er dog store geografiske forskelle i tallene. Der er en klar tendens til, at de jyske kommuner har betydeligt lavere udgifter pr. barn end især kommunerne omkring København.